

PRITARTA

Prienų rajono savivaldybės tarybos

2016 m. birželio 30 d.

Sprendimu Nr.

**PRIENŲ R. VEIVERIŲ TOMO ŽILINSKO GIMNAZIJOS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO SKYRIAUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Švietimo teikėjas: Prienų r. Veiverių Tomo Žilinsko gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyrius.
2. Mokymo forma – dieninė.
3. Adresas: Kauno g. 29, Veiveriai, LT 59292 Prienų rajono savivaldybė.
4. Pagrindinė veiklos sritis – ikimokyklinis ugdymas.
5. Prienų r. Veiverių Tomo Žilinsko gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyrius įsikūręs mokyklos patalpose. Vaikai gali naudotis mokyklos patalpomis: muziejumi, aktų sale, sporto sale, biblioteka, valgykla ir pan.
6. Ikimokyklinio ugdymo skyriuje veikia trys grupės, kurias lanko 3–6 metų vaikai.
7. Grupėse ugdomi ir specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai, vaikai, kuriems reikalinga logopedo pagalba, turintys fonetinę artikuliacinę dislaliją.
8. Ikimokyklinio ugdymo grupėse dirba specialistai, turintys reikiamą išsilavinimą (auklėtojai, auklėtojo padėjėjai, direktoriaus pavaduotojas ugdymui, meninio ugdymo pedagogas, logopedas).
9. Visas ugdymo turinys orientuotas į 3–6 metų vaikų poreikių tenkinimą: žaisti, patirti, atrasti, tyrinėti, eksperimentuoti, aktyviai reikštis įvairiomis meninėmis raiškos priemonėmis, bendrauti ir bendradarbiauti, domėtis, būti pastebėtiems, pripažintiems.
10. Veiveriai – seniūnijos centras, įsikūręs netoli Kauno, Prienų rajono pakraštyje. Veiverių seniūnijoje gyventojų skaičius nuolatos didėja, nes seniūnija yra strategiškai patogioje vietoje, geras ir patogus susisiekimas su Prienais ir Kaunu. Artimiausia ikimokyklinio ugdymo įstaiga Prienų rajone yra už penkių kilometrų – Skriaudžių miestelyje.
11. Prienų r. Veiverių Tomo Žilinsko gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyriaus veikla grindžiama Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Jungtinių Tautų teisių konvencija, Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, Ankstyvojo

ugdymo vadovu, Ikimokyklinio ugdymo gairėmis, Lietuvos higienos norma HN 75:2016, Prienų r. Veiverių Tomo Žilinsko gimnazijos nuostatais, Prienų rajono savivaldybės dokumentais, ikimokyklinio ugdymo programa „Laiminga vaikystė“ ir kitais norminiais teisės aktais bei dokumentais.

12. Ugdymo tęstinumas: visi ikimokyklinio ugdymo skyriaus vaikai toliau lanko priešmokyklinio ugdymo grupę mokykloje.

II SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

13. Humaniškumo principas:

13.1. Pagarba vaiko individualybei, savitumui;

13.2. Vaiko teisių pripažinimas: teisė turėti savo poreikius, teisė reikšti savo nuomonę;

13.3. Vaiko aktyvumo ir dalyvavimo ugdymo(si) procese skatinimas, pripažįstant jį lygiateisiu partneriu suaugusiajam;

13.4. Vaiko, kaip savo gyvenimo ir ugdymosi eksperto suvokimas ir pripažinimas.

14. Tautiškumo principas:

14.1. Padėti vaikui perimti tautos kultūros tradicijas;

14.2. Supažindinti su regiono tradicijomis, papročiais, šventėmis;

14.3. Ugdomas savo krašto patriotas.

15. Į vaiką orientuoto, lankstaus ir individualizuoto ugdymo principas:

15.1. Pažinti vaiką visapusiškai, gerbti jo išskirtinumą;

15.2. Ugdant vaikus remiamasi atsiskleidusia vaikų gyvenimiška patirtimi, klausomasi pačių vaikų refleksijų;

15.3. Reflektuojamas vaikų ugdymosi situacijų prasmingumas vaikui;

15.4. Individualizuoti vaiko ugdymą, atsižvelgiant į jo augimo ir vystymosi tempą;

15.5. Skatinti šeimas dalyvauti ugdymo procese.

16. Žaismingumo principas:

16.1. Pripažįstamas vaiko poreikis žaisti, o ne mokytis formaliais būdais;

16.2. Vaikų žaidimas traktuojamas kaip jų gyvenimo būdas ir natūralus ugdymosi būdas;

16.3. Pedagogas, stebėdamas vaiko žaidimą, turi galimybę perprasti jo unikalų pasaulį.

17. Integralumo principas:

17.1. Sudaryti sąlygas vaiko socializacijai;

17.2. Garantuoti: psichinio, fizinio ir socialinio ugdymo(si) – vaiko pažinimo, jausminės ir veikos patirties, besiformuojančio vaizdo apie supantį pasaulį vientisumo darną;

17.3. Garantuoti vaiko ugdymo darną šeimoje ir ikimokyklinėje įstaigoje.

18. Demokratiškumo principas:

18.1. Siekti lygiavertės vaiko ir suaugusiojo partnerystės, kai aktyvus vaikas ir ugdytojas;

18.2. Plėtoti tėvų ir pedagogų partnerystę.

19. Prieinamumo principas:

19.1. Atsižvelgti į vaiko amžių ir individualybę;

19.2. Pažinti kiekvieno vaiko galias, praktinius gebėjimus, žinių lygį, patirtį.

20. Atsinaujinimo principas:

20.1. Ugdymas atviras visiems, priimančias naujoves, išsaugantis dorovės normas bei tautiškumo branduolį;

20.2. Ugdymo turinys nuolat atnaujinamas, derinant su ugdymo tikslais ir uždaviniais.

III SKYRIUS

UGDymo TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

21. Ugdymo tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūrinius, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

22. Ugdymo uždaviniai:

22.1. Pedagogui tikslingai naudotis ugdymo(si) programa, apimančia vaiko vystymosi sričių įvairovę;

22.2. Padėti vaikui pažinti jį supantį pasaulį, skatinti vaiko savarankiškumą, kūrybiškumą, ugdyti įvairius gebėjimus;

22.3. Garantuoti vaikui saugią, sveiką ir turiningą ugdymo(si) aplinką, sudaryti sąlygas specialiųjų ugdymo(si) poreikių tenkinimui;

22.4. Pagilinti turimas, įgyjamas naujas žinias apie savo tautos, krašto papročius ir tradicijas;

22.5. Kurti partneriškus tėvų ir įstaigos bendruomenės santykius, teikti kvalifikuotą metodinę pagalbą.

IV SKYRIUS

UGDymo(SI) TURINYS

23. Prienų r. Veiverių Tomo Žilinsko gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyriaus ugdymo turinys sudarytas visapusiškam ir integraliam ugdymui, atsižvelgiant į vaiko amžiaus tarpsnio ypatumus ir ugdytinus pasiekimus, jų grupes.

24. Planuojant ugdymo turinį atsižvelgiama į sezoniskumą, kalendorines šventes, regiono savitumą, artimiausią aplinką ir vaikų bei jų tėvų inicijuotas idėjas. Rekomenduojamos temos ugdymajai veiklai 1 priede.

25. Išradingumo ugdymas:

25.1. Meninė raiška.

25.1.1. Vertybinė nuostata – jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

25.1.2. Esminis gebėjimas – spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.

25.1.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Muzika. Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapozono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdami kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir drauge. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. Improvizuoja skanduoamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Šokis. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius	Muzika. Balsu, judesiais, pasirinku muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Savais žodžiais išsako kilusius išpūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. Šokis. Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštasis, paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. Šoka improvizuotai kurdamas penkių – šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į	Muzika. Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapozono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai. Šokis. Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių). Paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštasis bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
žaidimus, šoka trijų – keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką. Žaidimai ir vaidyba. Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. Vizualinė raiška. Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.	muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus). Vaidyba. Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką. Vizualinė raiška. Savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažų, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, planšetėje, kompiuteryje).	autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas 7–8 natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus. Vaidyba. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocijas būsenas. Tiksliai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir rateliu, perteikia veikėjo mintis, emocijas. Vizualinė raiška. Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafikiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tiksliai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.

25.2. Kūrybiškumas.

25.2.1. Vertybinė nuostata – jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

25.2.2. Esminis gebėjimas – savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.

25.2.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu.	Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.

25.3.Problemų sprendimas.

25.3.1. Vertybinė nuostata – nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

25.3.2. Esminis gebėjimas – atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

25.3.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.	Retsykliais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamų sprendimų, tariausi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.	Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariausi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.

25.4.Estetinis suvokimas.

25.4.1. Vertybinė nuostata – domisi, gėrissi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

25.4.2. Esminis gebėjimas – pastebi, žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.

25.4.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.	Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrasi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinių dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbėlį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.	Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrasi ir grožisi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasako įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužeto, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.

26. Aktyvumo ugdymas:

26.1. Iniciatyvumas ir atkaklumas.

26.1.1. Vertybinė nuostata – didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

26.1.2. Esminis gebėjimas – savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

26.1.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.	Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.

26.2. Tyrinėjimas.

26.2.1. Vertybinė nuostata – smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.

26.2.2. Esminis gebėjimas – aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.

26.2.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).	Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas, ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.	Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėmis išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą). Su suaugusiaisiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų. Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.

26.3. Aplinkos pažinimas.

26.3.1. Vertybinė nuostata – nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

26.3.2. Esminis gebėjimas – įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdina save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

26.3.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Pažįsta gyvenamosios vietos objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).	Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. Atranda buties prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.	Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes. Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.

26.4. Skaičiavimas ir matavimas.

26.4.1. Vertybinė nuostata – nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

26.4.2. Esminis gebėjimas – geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

26.4.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Skaičiavimas. Pradedą skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridėdant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. Pradedą vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras....). Matavimas. Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradedą atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradedą vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. Pradedą skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Paros dalis sieja su	Skaičiavimas. Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“. Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, gebą pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius. Matavimas. Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudoja sąlyginį matą (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki	Skaičiavimas. Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. Matavimas. Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudoja vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.). Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, prieš, tarp,

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.	didžiausio ir atvirkščiai. Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinis daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. Pradedą suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.	viduje, išorėje ir kt. Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).

27. Sumanumo ugdymas:

27.1. Savivoka ir savigarba.

27.1.1. Vertybinė nuostata – save vertina teigiamai.

27.1.2. Esminis gebėjimas – supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

27.1.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.	Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). Jaučiasi esąs šeimos, veikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.	Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimanč su jo gyvenimu susijusius sprendimus ir kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. Save apibūdina, nusakydamas fizinės ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).

27.2. Mokėjimas mokytis.

27.2.1. Vertybinė nuostata – noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.

27.2.2. Esminis gebėjimas – mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.

27.2.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Pasako, parodo, ką nori išmokti. Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimus ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. Pasako, ką veikė ir ką išmoko.	Norėdami ką nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...	Kalba apie tai, ko norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.

27.3. Problemų sprendimas.

27.3.1. Vertybinė nuostata – nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

27.3.2. Esminis gebėjimas – atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

27.3.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.	Retsykais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamų sprendimų, tariausi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisekus samprotauja ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.	Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariausi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
		suaugusiojo pagalbos.

27.4. Emocijų suvokimas ir raiška.

27.4.1. Vertybinė nuostata – domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

27.4.2. Esminis gebėjimas – atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).

27.4.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Pradedą suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoją (pvz., stengiasi paguosti, padėti). Pradedą suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksmą, o kitam tuo metu liūdna).	Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). Pradedą kalbėti apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.	Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedą kalbėti apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.

28. Visuomeniškumo ugdymas:

28.1. Sakytinė kalba.

28.1.1. Vertybinė nuostata – nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.

28.1.2. Esminis gebėjimas – klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiaisiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.

28.1.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Klausymas. Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai.	Klausymas. Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius,	Klausymas. Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. Supranta knygelės,

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Pradedama išklausyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Kalbėjimas. Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savų žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.	klausosi gyvai, įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. Kalbėjimas. Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.	pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. Kalbėjimas. Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajauta. Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmybiais

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
		žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.

28.2. Rašytinė kalba.

28.2.1. Vertybinė nuostata – domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

28.2.2. Esminis gebėjimas – atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

28.2.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Skaitymas. Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaityti“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. Rašymas. Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.). Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.	Skaitymas. Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. Rašymas. Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.)	Skaitymas. Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus. Rašymas. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus.

28.3. Santykiai su suaugusiais.

28.3.1. Vertybinė nuostata – nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

28.3.2. Esminis gebėjimas – pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

28.3.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo pašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. Drąsiai bendrauja su mažai pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.	Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.

28.4. Santykiai su bendraamžiais.

28.4.1. Vertybinė nuostata – nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

28.4.2. Esminis gebėjimas – supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

28.4.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba nei jis kalbančio vaiko sumanymus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo,	Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų, kad galėtų pažaisti kartu su draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su	Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą,

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.	įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad norėdamas veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Turi draugą ar kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.

29. Sveikatingumo ugdymas:

29.1. Fizinis aktyvumas.

29.1.1. Vertybinė nuostata – noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

29.1.2. Esminis gebėjimas – eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių – rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.

29.1.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Mina ir vairuoja triratuką. Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.	Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvutės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). Iš įvairių padėčių meta kamuolį į taikinį, tiksliau gaudo, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis.	Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriai, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.

29.2. Savireguliacija ir savikontrolė.

29.2.1. Vertybinė nuostata – nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

29.2.2. Esminis gebėjimas – laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.

29.2.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriai). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.	Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamas ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.	Pats taiko įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos, naudodamasis ausinėmis ir kt.). Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.

29.3. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai.

29.3.1. Vertybinė nuostata – noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

29.3.2. Esminis gebėjimas – tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

29.3.3. Laukiami vaikų pasiekimai:

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
Valgo gana tvarkingai. Primenant po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir	Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir	Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir

3–4 metai	4–5 metai	5–6 metai
nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burna ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.	veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.	nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Savarankiškai ir priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.

IV SKYRIUS

UGDymo(SI) METODAI IR PRIEMONĖS

30. Ugdymo(si) metodai:

30.1. Žaidimas – pagrindinis ugdymo(si) metodas, padedantis išdėstyti nagrinėjamą temą, ją plėtoti.

30.2. Žodinis metodas – suteikia galimybę perduoti informaciją, panaudoti grožinę literatūrą.

30.3. Vaizdinis metodas – stebėjimų metu, išvykų metu formuojami vaizdiniai apie supančio pasaulio objektus ir reiškinius.

30.4. Praktinis metodas – įvairių priemonių panaudojimas vaikų veiklai, darbas, kompiuterinių technologijų panaudojimas vaikams padeda pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.

30.5. Kūrybinis metodas – sudaro sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų, ugdytis pastabumą.

30.6. Projektinis metodas – padeda formuoti įvairesnį ugdymo procesą ir spręsti iškilusias problemas.

31. Metodai yra papildomi, atnaujinami, atsižvelgiant į vaikų norus, auklėtojų kūrybiškumą, sumanymus, vietos, šeimos rekomendacijas.

32. Programai įgyvendinti reikalingos priemonės:

32.1. Ugdymo procesui reikalinga literatūra (programinė, informacinė, mokslo populiarioji, vaikų, klasikinė, metodinė, grožinė literatūra, kultūros, švietėjiški ir mokslo populiarinimo periodiniai leidiniai).

32.2. Specialiosios ugdymo priemonės, parengtos ir pritaikytos vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių (vaizdinės, techninės, demonstracinės, skaitmeninės mokymo priemonės, žaislai, daiktai, medžiagos, literatūra ir pratybų sąsiuviniai).

32.3. Daiktai, medžiagos ir įranga (darbo, kūrybos, vaizdinės priemonės, gaubliai, kompiuteriai, kompiuterių įranga, žaislai, stalo žaidimai, molbertai ir kita).

32.4. Kanceliarinės, fotoprekės, sporto inventorių, muzikos instrumentai, muzikiniai įrašai.

32.5. Vaikiški baldai, baldai, reikalingi mokymo priemonėms laikyti.

V SKYRIUS

UGDYMO TECHNOLOGIJOS

33. Ugdymosi skatinimas, sukuriant tinkamą aplinką:

33.1. Pedagogas parenka ir patogiai išdėsto vaiko ugdymąsi skatinančias priemones įvairioms ugdymosi sritims;

33.2. Pedagogas parenka priemones, žaislus, su kuriais vaikas veikdamas lengvai pastebi savo klaidas, pats gali pasitikrinti, pasitaisyti;

33.3. Pedagogas parenka vaizdžias priemones, padedančias vaikui atrasti realiame gyvenime egzistuojančius dėsnius (formos, dydžio, skaičių sekos, „metų rato“ ir kt.);

33.4. Pedagogas parenka kūrybiškumą skatinančias medžiagas, žaislus, priemones;

33.5. Pedagogas parūpina priemonių, skirtų tyrinėti visais jutomis, eksperimentuoti;

33.6. Pedagogas sukuria grupėje jaukius kampelius, centrus, erdves vaikų veiklai;

33.7. Pedagogas pripažįsta vaiko teisę rinktis veiklą, buvimą vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos veiklos zonos į kitą, transformuoti grupės aplinką.

34. Ugdymas pavyzdžiu:

34.1. Pedagogas žaismingai, išradingai ką nors veikia vaikų akivaizdoje ir taip skatina jį mėgdžioti;

34.2. Pedagogas pradeda kokią nors veiklą, o po to susidomėję vaikai savarankiškai tęsia pradėtą darbą;

34.3. Pedagogas kartu su vaikais šoka, dainuoja, vaidina, dalyvauja projektuose, turėdamas tam konkrečią užduotį, vaidmenį;

34.4. Pedagogas skatina tėvus dalyvauti ugdomojoje veikloje, kad vaikas turėtų galimybę mokytis iš jų patirties.

35. Kūrybinė vaiko ir pedagogo sąveika:

35.1. Pedagogas pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, praturtinti;

35.2. Pedagogas kuria situacijas, kuriose vaikai gauna naujų išpūdžių: išvykos, ekskursijos, tyrinėjimai, trumpalaikiai ir ilgalaikiai stebėjimai, susitikimai ir kt.;

35.3. Pedagogas nuolat bendrauja ir bendradarbiauja su vaikais. Pastebi vaikų interesus, norus, jų gebėjimo lygį, pateikia informacijos, praturtina vaikų patirtį;

35.4. Pedagogas netiesiogiai vadovauja vaikų ieškojimams, užduodamas atvirus klausimus.

36. Spontaniškasis ugdymas:

36.1. Pedagogas pritaria bet kokiai vaiko veiklai, ją palaiko, gerbia, laiko vertinga patirtimi;

36.2. Pedagogas emociškai palaiko vaiko veiklą: pagiria, pasidžiaugia;

36.3. Pedagogas ugdymui panaudoja netikėtai susidariusias situacijas;

36.4. Pedagogas plėtoja vaiko inicijuotą pokalbį, žaidimą, eksperimentą. Pasiūlo, parūpina priemonių, medžiagų vaiko poreikiams ir interesams tenkinti.

37. Ugdymo(si) situacijų modeliavimas:

37.1. Pedagogas kuria ugdymo(si) situacijas, žadina vaikų iniciatyvą, netiesiogiai vadovauja ugdymo(si) procesui;

37.2. Pedagogas užduoda klausimus, kurie skatina vaikus kalbėti apie savo jausmus, patirtį, pagalvoti apie visai naujus, netikėtus dalykus, išbandyti naują veiklą, spręsti problemas;

37.3. Pedagogas skatina vaikus klausinėti suaugusiuosius, draugus, plėtoja dialogus;

37.4. Pedagogas skatina vaikus išreikšti savo nuomonę, kartu su vaikais priimant bendrus sprendimus, susitarimus, kuriant grupės taisykles.

VI SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

38. Vaikų ugdymosi pasiekimai – tai ugdymo procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų.

39. Vaiko ugdymosi pažanga – tai vaikų pasiekimų ūgtelėjimas per tam tikrą laikotarpį.

40. Ugdomo pasiekimų vertinimo metodai: stebėjimas, anketos (tėvams ar globėjams ir pedagogams), pokalbiai su vaikais, piešinių, darbelių, veiklos analizė, pokalbiai su tėvais ar globėjais.

41. Vaikų pasiekimai ir pažanga vertinama mažiausiai tris kartus per metus: rugsėjo, sausio ir gegužės mėnesiais:

41.1. Rugsėjo mėnesį su tėvais išsiaiškinami jų lūkesčiai dėl vaiko ugdymosi pasiekimų. Tėvai supažindinami su Pasiekimų aprašu, kad jie geriau suprastų, ko gali pasiekti įstaigoje ugdomas jų vaikas. Susitariama, ko bus siekiama artimiausiu laikotarpiu;

41.2. Sausio mėnesį, įvertinus vaiko pažangą ir išsiaiškinus sritis, kuriose vaiko pasiekimai yra akivaizdžiai matomi ir kuriose jie nežymūs. Informacija tėvams apie pusės metų laikotarpio vaiko pasiekimus pateikiama individualių susitikimų metu. Tėvai informuojami tik apie jų vaiko pasiekimus, nelyginant su kitų vaikų pasiekimais;

41.3. Gegužės mėnesį tėvai informuojami apie tai, ar vaikas pasiekė mokslo metams numatytų ugdymosi rezultatų. Tėvams pateikiama informacija apie vaiko stipriąsias puses, ugdymosi poreikius ir tolesnio ugdymo gaires.

42. Vaikų pasiekimai ir pažanga fiksuojami bei kaupiami „Vaiko darbelių aplanke“, į kurį segama iš tėvų gauta informacija apie vaiko individualius įpročius, kaip jis augo, vystėsi, kokia jo sveikata, charakteris, kokios paramos jam reikia, kokie jo tėvų lūkesčiai, vaiko darbeliai ir jų analizė, specialistų (logopedo) pastabos, komentarai, pagyrimai už labai gerai atliktą darbėlį, piešinį, pasakojimą, poelgį (2 priedas).

43. Informacija apie vaikų ugdymosi pasiekimus ir pažangą gali būti renkama:

43.1. Ikimokyklinio ugdymo auklėtojai pradėdant dirbti su nauja vaikų grupe, siekiant pažinti vaikus, išsiaiškinti jų pasiekimus ir ugdymosi poreikius;

43.2. Mokslo metų pradžioje, siekiant išsiaiškinti, kaip pasikeitė vaikų pasiekimai per vasarą;

43.3. Į vaikų grupę atėjus naujokui, siekiant jį pažinti ir išsiaiškinti jo pasiekimus;

43.4. Nuolatos, stebint ir apmąstant kasdienį vaiko ugdymąsi ir, esant reikalui, koreguojant ugdomuosius poveikius;

43.5. Išryškėjus naujiems vaikų ugdymosi poreikiams ar problemoms, kai norima išsiaiškinti, ar vaikas įgijo sudėtingesnių gebėjimų, ar neveluoja kai kurių gebėjimų raida ir kt.;

43.6. Siekiant nustatyti, ar pavyko pasiekti numatytų vaikų ugdymosi rezultatų, t.y., ko buvo siekta ir kiek pasiekta.

44. Kokybiško vertinimo požymiai:

Požymis	Aptartis
Pagrįstas	Rinkti, fiksuoti, analizuoti tik išsikelto vertinimo tikslą atliepančius įrodymus apie vaiką.

Įvairiapusis	Stengtis surinkti kuo daugiau įvairesnių įrodymų apie stebimą vaiko gebėjimą, pasitelkiant kuo įvairesnius įrodymų rinkimo būdus.
Patikimas	Surinkti pakankamai informacijos apie jau susiformavusį vaiko gebėjimą, kad galėtume priimti teisingus sprendimus dėl vėlesnio ugdymo.
Autentiškas (tikroviškas)	Vertinimą atlikti realiomis sąlygomis, kad jis būtų kuo autentiškesnis ir naudingesnis, leistų pastebėti, kaip vaikas elgiasi kasdienio ugdymo situacijose.
Objektyvus	Atskirti objektyvius faktus (ką matome ir girdime) nuo subjektyvių (ką apie tai manome, jaučiame, galvojame).
Teisingas	Kiekvienam vaikui suteikti visas galimybes pasirodyti geriausiai, atsižvelgiant į jo ypatumus ir poreikius.

45. Vaikų pasiekimai aptariami metodinės grupės pasitarimuose, tėvai su vaikų pasiekimais supažindinami susirinkimų metu, individualių pokalbių metu, elektroniniame dienyne.

VII SKYRIUS

NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

46. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Vilnius, ŠMM, ŠAC, 2015.
47. Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa „Auginu gyvybės medį“. Vilnius, 1998.
48. Becher-Techtor I. Kūrybiškumas vaikų darželyje. Vilnius, 2001.
49. Ellen R. Daniels, Stafford K. Atvirų visiems vaikams grupių kūrimas // „Gimtasis žodis“, 2000.
50. Gražienė V. Kai kurie ikimokyklinio ugdymo praeities ir dabarties santykio aspektai // Lietuvos vaikų darželiai: praeitis ir dabartis. Vilnius: Leidybos centras, 1999. P. 20-23.
51. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas.
52. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas.
53. JTO Vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. LR Vyriausybės įstatymu Nr. 1-983.
54. Juodaitytė A. Vaikystės fenomenas: socialinis-edukacinis aspektas. Šiauliai, 2003.
55. Juodaitytė A. Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius, 2002.
56. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989.
57. LR švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. ISAK-627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
58. LR švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853).
59. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius, 2006.
60. Mockevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius, 2001.
61. Mockevičienė O. Reformuojamo ikimokyklinio ugdymo turinio sudarymas ir diegimas // Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius: Leidybos centras, 1999. P. 51-57.
62. Schiller P. Vertybių knyga. Šiauliai, 2004.
63. Staesfeld E., Rask-Mathasen Ch. Pedagogika ir demokratija. Vilnius: Aidai, 1999.
64. Teresevičienė M., Gedvilienė G. Mokymasis grupėse ir asmenybės kaita. Kaunas, 2003.
65. Vaikų darželio programa „Vėrinėlis“. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
66. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija.

REKOMENDUOJAMOS TEMOS

Ruduo	Žiema	Pavasaris	Vasara
Mano vasarėlė; Mano naujoji grupė, nauji draugai; Kaip aš augu; Pasiilgau draugų; Aš tarp draugų; Mano kelias iki darželio; Aš saugus, kai žinau; Aš mergytė, aš berniukas; Aš ir mano šeima; Mano mylimiausias žaislas; Turim lėlę, mašinėlę, pažaiskime kartu; Ką aš žinau apie rudenines gėles?; Nuspalvinsiu rudeninį lapą; Surinksiu sodo gėrybes; Valgau daržoves – skanu ir sveika; Rudenėlio dovanos vaikų sveikatai; Eisiu duonelės keliu; Mano pintinėlė pilna baravykų; Rudens darbai; Rudeninė daržovių kraitelė; Pilnos kraitės gėrybių; Mes su tėčiu sode; Duonytės riekelė ant stalo; Kaip duonelė atsiranda?; Duonytės pasakojimas; Dėdės Rudenėlio belaukiant; Vabalėlį sugavau; Ką žada oras; Miško karalystės valdovas; Ką slepia miškas?;	Adventas – laukimo metas; Adventas. Ir mažoj širdelėj daug gerumo telpa; Saulė motinėlė – mėnuo tėvužėlis; Žiemos malonumai ir pavojai; Žiemos linksmybės; Mano ilgi žiemos vakarai; Pasakėlę tau seku, kad miegelis būtų saldesnis; Kalėdų seneli, ateiki greičiau; Ruošiamės Kalėdoms; Dovanų dieneles; Kalėdų tradicijos ir papročiai; Susitikimas su Kalėdų seneliu; Sudie, eglute (Trys karaliai); Gal žinai kas miške gyvena?; Man patinka naminiai gyvūnėliai; Globoju paukštelių; Globoju miško žvėrelius; Miškas žiemą; Mano globotiniai; Ką manai apie žvėrelių pėdas sniege?; Atspaudai ant balto sniego; Kad paukšteliai ir žvėreliai neliūdėtų; Kaip aš rengiuosi žiemą; Snaigė ant mano delno; Sniegas ir draugas, ir priešas; Pastatysiu sniego senį; Senių besmegenių šalyje; Stebuklingas šalčio teptukas;	Ankstyvo pavasario požymiai; Gyvybės atbudimo pajauta; Kaziuko mugė; Pirksiu riestainėlį; Kas pirks, kas parduos, kas už dyką atiduos; Ką mėgsti veikti?; Parskrido paukšteliai; Sugrižo paukšteliai; Paukštelių rūpestėliai; Mane džiugina paukštelių garsai; Sulaukiau gandro; Kas raguoti, plunksnoti, šeriuoti; Marginsiu kiaušinį; Kepurę laikau, margučio prašau; Margutį rankytėj laikau; Rid rid margi margučiai; Gamta – mūsų namai; Žemė gyvybė nešėja; Sutvarkysim savo kiemą; Važiuojam, skrendam, plaukiame; Saulutė budina sodus; Vabaliukų pasaulyje; Žiedų žiedai nuklojo pievas; Žalios pievos, daug gėlių; Iš kur ateina pasakos?; Seku, seku pasaką; Mes mažieji aktoriai; Svečiuojamės pasakų karalystėje; Mano vaizduotės pasaulis. Žaidžiamo	Renku vaistažoles; Vasarėlė dovanoja mums po gėlę; Aš pievoje; Tėvo diena; Vasaros spalvų kilimuos; Žaidimų dieneles; Vasarėlės džiaugsmas ir rūpestėliai; Vasaros pramogos ir žaidimai; Basomis per pievelę; Vasaros darbeliai; Jie gyvena vandenyje; Kur keliauji, debesėli?; Mirksi gatvėje trys spalvotos akys; Aš sportuoju; Palenktyniausiu su vėju; Aš dailininkas; Visad madinga; Mane sušildys saulutė; Suskaičiuosiu boružėlės taškelius; Aš ir pievos gyventojai; Linksmos kojytės; Iškylaujam, išdykaujam; Aš skubu, važiuoju, bėgu; Grok, žiogeli, smuikeliu; Smėlio pilys nematytos; Mano fantazijų pasaulis; Lik sveika, vasarėle.

Ruduo	Žiema	Pavasaris	Vasara
Medžio dovanos žmogui; Paukščiai rudeni; Paukštelius palydinti; Gyvūnai mieste ir kaime; Miško žvėrelių šeimynėlė; Grybų lietus ant mano skėčio; Rudenėlis pažėrė spalvų margumyną; Rudenėlio spalvos po mano kojom; Rudenėlis lapais lyja; Paskaičiuokim, pagalvokim; Ką žinosi, ant pečių nenešiosi; Saugau save ir draugą; Aš jau didelis pats galiu; Kelionė į kaimą; Mano ir darželio augintiniai; Pakeliaukim su vandens lašeliu; Žiba vėlinių žvakelė; Diena – naktis; Mano dienele; Metų laikai; Mano savaitėlė; Dvylika brolių mėnesių; Mūsų gimtadieniai; Kaip skaičiuojamas laikas; Ką žada oras?; Aš noriu viską išmatuoti; Vieni auga, kiti sensta; Žemė ir dangus; Baltų dantukų šypsenėlė.	Mano gimtasis miestas; Mažoj širdelėj visa Lietuva; Noriu žinoti kas namelyje gyvena; Aš saugus, nes turiu namus; Aš tik vienas toks esu; Aš nepaprasta būtybė; Kas aš esu?; Aš lietuvaitis; Mano kaimynai; Namai, namučiai; Mano miestas, miestelis, kaimas; Mes europiečiai; Aš dar mažas, dar be ūsų, žmonės klausia, kuo aš būsiu; Žiema, žiema, bėk iš kiemo; Kepsiu blynus, varysiu žiemą iš kiemo; Kas mumis rūpinasi darželyje; Šeimoje saugus ir mylimas; Kūrybinės raiškos savaitė; Muzikos ir meno šalyje; Skaičiukų ratas; Geometrinės formos; Laukiu pavasario.	teatrą; Aš saugus namuose; Kur dirba mūsų tėveliai?; Kuo užaugęs būsiu?; Aš pasaulyje ne vienas; Pavasario žiedai mano mamytei; Mano mamytė pati geriausia; Mano mamytė – pavasario saulytė; Pas močiutę kaime; Mano šeima; Graži mūsų šeimynėlė; Aš saugus gatvėje; Smagu sportuoti kartu; Judam krutam, sveiki esam; Noriu būti visas sveikas; Viską turėsi, jei netingėsi; Vanduo ir aš; Vandens lašelio kelionė; Ekologija, Švarinkime Lietuvą; Gerumo niekad nebūna per daug; Šilti jausmai baltais žiedeliais sninga; Mano knygelės; Mus kalbina knygos lapeliai; Tau, vaikuti, dovanoju žodį šimtaaidį; Mano diena nuo ryto iki vakaro; Kuo vilioja parduotuvės?; Daktaras Aiskauda; Debesys ir lietus; Koks oras tau patinka?	

PRIENŲ R. VEIVERIŲ TOMO ŽILINSKO GIMNAZIJOS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO SKYRIAUS VAIKO PASIEKIMŲ VERTINIMAS

(Vaiko vardas, pavardė, amžius, gimimo data)

Tėvų informacija apie vaiko gebėjimus: _____

_____.

Logopedo įrašas (data): _____

_____.

Vaiko pasiekimai:

Pasiekimų Sritis	Meninė raiška	Kūrybiškumas	Problemų sprendimas	Estetinis suvokimas	Iniciatyvumas ir atkaklumas	Tyrinėjimas	Aplinkos pažinimas	Skaičiavimas ir matavimas	Savivoka ir savigarba	Mokėjimas mokytiis emocijų	suvokimas ir sąjoka	Sąkytinė kalba	Rašytinė kalba	Santykiai su suaugusiais	Santykiai su bendraamžiais	Fizinis aktyvumas	Savireguliacija ir savikontrolė	Kasdienio gyvenimo įgūdžiai
Pasiekimų žingsniai RUGSĖJIS																		
Pasiekimų žingsniai SAUSIS																		
Pasiekimų žingsniai GEGUŽĖ																		

Rekomendacijos tolesniam ugdymui: _____

_____.

Pildė _____

(pedagogo vardas, pavardė, parašas)